

ТИЖНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - **TRIDEN**
UKRAINIENNE

Число 36 (442) рік вид. X. 7 жовтня 1934 р.

Ціна 2 фр. Prix 2fr.

Париж, неділя, 7 жовтня 1934 року.

Почався новий шкільний рік і з ним нові турботи й нове привернення нашої уваги до українського виховання наших дітей, закинутих волею долі разом з нами до чужих країв, між ріжні чужі народи і внаслідок того — до чужої школи.

Школа, даючи освіту, разом з тим багато зпричинюється й до психичного складу дитини, має великий вплив на розвиток її душі. Чужа школа прищеплює нашим дітям чужу психику, тим більше вона не може зпричинитися до формовання у наших дітей української душі. Тому цілком зрозуміло, чому українське громадянство уділює стільки уваги заснованню на еміграції українських шкіл.

Не в силі ми одначе створити таке число українських шкіл, щоб ними охопити всіх наших дітей. У Польщі, наприклад, існує лише одна емігрантська українська 7-мирічна школа ім. С. Петлюри в Каліші та 4-охрічна ім. Лесі Українки у Варшаві. Крім того, є 12 дитячих садків та в Перемишлі будується для дітей наших емігрантів українську захоронку. Щоб зрозуміти наскільки цього мало в порівнянні з нашими потребами, досить вказати на те, що число дітей українських емігрантів у Польщі доходить до трьох тисяч душ. У Франції немає ні однієї нормальної української школи, і лише в Шалеті та Кнютанжі є українські школи, в яких українські діти вчаться українознавству, у вільний від заняття у французькій школі час, два рази на тиждень. В Чехословаччині ще існує українська гімназія в Ржевницях.

Але й організація скрізь на місцях, де тільки є громадка наших дітей, школок українознавства, подібному тому, як це зроблено в Шалеті та Кнютанжі у Франції, є вже дуже великим кроком наперед у справі українського виховання підростаючого на еміграції нашого молодого покоління. Такі школи, як показує вже їх практика, здатні зберегти наших дітей від денационалізації й дати їм, крім знання рідної мови, певну суму підставових відомостей з українознавства.

Наша молодь, що скінчила французькі початкові школи й разом вчилася на згаданих українських школах у Шалеті або Кнютанжі, цілком задовольняюче сформована і з національного боку. Такий тип української школи на еміграції не вимагає тако-ж дуже великих засобів, і дальша організація їх при наявності вчителя, принаймні в багатьох випадках, не робила б великих труднощів для наших емігрантських осередків.

Наші діти — це кадри майбутніх борців за Україну та її вірних слуг. Тому справа підготовки їх до цієї служби батьківщині все звертає на себе увагу нашого громадянства. Майже по всіх країнах, де лише перебуває наша еміграція, шкільна справа останнім часом не сходить з денного порядку. В цьому напрямку зкеруються думки як окремих емігрантських організацій, так і їх об'єднань. По де-яких країнах, як, наприклад, у Франції, для шкільних справ створено спеціальну Шкільну Раду. Треба лише ширше розгорнути діяльність і — саме головне — дістати як найширше попертя і поміч від усього українського загалу. Бо обов'язок належного виховання молодого нашого покоління лежить не лише на батьках дітей. Це тако-ж обов'язок усього українського громадянства, він падає на всіх нас без винятку, бо це обов'язок супроти України.

Цей обов'язок супроти батьківщини наше сумління накаже нам усім виконати як найліпше.

Де є українські діти на еміграції, там мусять бути засновано й українську школу для них !

Кожна українська дитина мусять уважати своїм обов'язком допомогти закладенню цих шкіл !

Криза соціалізму*)

Властиво кажучи, кризу соціалізму треба було б розважати, як складову частину того загального для нашої сучасності явища, що дістало назву криза демократії. Але тому, що в ній є свої особливості, свої специфічні риси, про неї можна й слід говорити й зокрема. Отже, скажемо про них, — з необхідности коротко і в загальних рисах, — не стільки аналізуючи, скільки констатуємо те, що сталося.

Криза соціалізму виявилася в двох площинах, — в ідеологічно-філософській і в практично-політичній. Для першої з них початок кризи можна датувати вже тим часом, коли система так званого наукового соціалізму, — інакше марксизму, — з наукової теорії, якою вона була й мусіла б залишитися, перетворилася серед її прихильників у подобу якоїсь нової релігії, у символ віри, його-ж не перейдеши. Це звузило соціалістичний обрій, затамувало творчу ініціативу, деформувало розвиток соціалістичної думки, соціалістичного чину. Сталось так не тому, що перед світом з'явилася ще одна релігія. Нові релігії, як відомо з історії, давали часто дуже могутній імпульс для всебічної людської творчости. Сталось це тому, що соціалістична релігія поставлена була на дуже обмеженій базі, бо, визнаючи лише матеріалістичне розуміння історії, викинула вона на другорядне місце так званої надбудови всю попередню інтелектуальну творчість, всі духовні цінності людства. Окремі видатні люде з соціалістів уміли, що-правда, вириватися по-за грані отої релігії, але маси в ній потопали. А до якої міри в ній можна потопитися, яскраво вказує приклад соціалістичної батьківщини на Сході Європи, збудованої зусиллями російських і міжнародніх людей, що їх соціалізм не може бути заперечений. Нова релігія на наш час остаточно збанкрутувала, а коли банкрутує релігія, то після неї в фінальному сальдо мало що залишається для вжитку, хіба що певні, як німці кажуть, Nebenprodukten — побічні виробки, що на меті не малися.

У практично-політичній площині соціалізм заломився вже на наших очах, за післявоєнний час. Приблизно пів століття перед війною, на базі наукового соціалізму засновано було для цілей практичної політики соціал-демократичні партії. Програми тих партій склалися з мінімуму й максимуму. Обидва вони присвячені були виключно долі робітничої верстви, бо була ця верства визначена соціалістами, як сіль землі, як єдиний вірний передовий борець за людські права. Мінімум тому мав метою поліпшення становища робітництва в сучасних державах, а максимум — досягнення диктаторіяльного значіння робітничої верстви в державі і в світі. А тому що вказане значіння найпевніше могло статись в наслідок довершеного розвитку демократії, до назви партії було додано й це слово.

*) Передруковуємо цю статтю з бюлетеня ч. 10 за 1934 рік Закардонного Бюро Української Радикально-Демократичної Партії.

Партії були засновані по державах, але дуже скоро організаційно вийшли вони по-за межі держав, заклавши інтернаціональне об'єднання, бо доктрина наукового соціалізму говорить, що робітник батьківщини не має, а що такою для нього мусить бути лише його верства, де б вона фізично не існувала.

До великої війни соціал-демократичні партії вели свою політичну працю майже виключно в опозиційному маштабі, бо участь соціалістів в якій-будь владі тоді вважалася зрадою цілої справи. Відповідно вироблено було й тактику соціал-демократичних партій. Вона вся була спрямована на боротьбу й дислокацію всіх інших політичних сил, а разом з тим і на використання їх для потреб робітничої верстви. Ця праця, ведена методично й інтенсивно, одночасно в парламенті й у країні, дала на протязі літ блискучі наслідки. Партія росла на місцях, збільшувалась у парламентах, а її організаційна арматура зміцнювалась близькими до партії кооперативним та професійними рухами. На передодні війни соціал-демократія була могутньою силою в європейських державах, а її впливи наявно відчувалися в усіх площинах суспільного й політичного життя європейських народів.

Криза настала дуже скоро після війни, зараз-же тоді, коли в току революцій, що прокотилися по європейському континенті, державна влада, цілком чи в значній мірі, — в залежності від місцевих обставин, — перейшла до рук соціал-демократії. Партія не була до того приготована. Вихована в чисто опозиційній тактиці, вона не могла нагло перебудувати методів своєї праці, щоб спрямувати її на конструктивну державну творчість. Цілої своєї програми соціал-демократи, й маючи владу за собою, де — не хтіли, де — не могли реалізувати. І з часом вийшло так. Мінімум вислизнув у них з рук, бо його взяли за свої всі сусідні демократичні, а іноді й недемократичні партії, й тим спричинились до його реалізації. Що-ж до максимуму, то він тако-ж попав до відповідних рук, бо ліг в основу вказаної вище соціалістичної батьківщини. Таким чином — мінімум був реалізований, максимум — скомпромітований, а соціал-демократія нараз опинилася без програму. Перед соціал-демократами встали завдання — знайти самих себе в нових обставинах, перебудувати свою тактику й програму і затримати тим при собі ті прекрасно організовані маси, що досі вірно йшли за ними. Були всі вказівки на те, що, маючи час, вони все оте гаразд зроблять. Але історія їм того часу не дала. Наглі перевороти в багатьох європейських державах вибили керму з їх рук, а що найважливіше, — розбили їх політичну й суспільну арматуру й одібрали від них широкі робітничі маси. За винятком кількох держав, європейська соціал-демократія відкинула на сьогодні майже до часу первісних своїх джерел і мусить ставити майже все з початку при нових обставинах, при тяжких для неї умовах.

Вищенаведеним не хочемо ми вказати, що соціал-демократія, так само як і соціалізм, не мають шансів на майбутній розвиток та на своє відродження. В історії своїй соціал-демократія мала не ли-

Свято Івана Франка в Українській Школі в Шалеті 26 серпня 1934 р.
Посередині голова Української Шкільної Ради у Франції п.-о. прот.
І. Бриндван, ліва вчитель п. Зубенко, права вчитель п. Колодій.
(Див. стор. 14)

ше одні хиби, але й світлі сторони, виявляла часто й спонтанно живу, здорову працю, корисну для всього людства. Ця праця й може стати базою для її майбутнього відродження. Ідеології її, слава Богу, живуть, робітнича верства не втратила, не втратить і в майбутньому своїх специфічних рис і своїх особливих інтересів, і робітничая партія в тій чи іншій подобі без сумніву встане перед очима світу, як тільки настане для того відповідний час.

Усе це особливо стосується до нашої української соціал-демократії, люде якої мусіли вийти з України не тому, що вони були соціалісти, а якраз навпаки,—тому що всіма ногами стояли на ґрунті національному. Європейську катастрофу соціалізму вони переживають не як учасники, а як свідки, а ця позиція завжди багато де-чому вчить і може бути для них дуже корисною, для їх майбутньої реконструкції — тактичної й програмової. Не виключено, що ця реконструкція буде ними переведена ще тут — на еміграції. В кожному разі, перед українською соціал-демократією майбутнє не одрізане.

М. Славінський.

Жертуйте на українські школи!

Як було прийнято ССРСР до Ліги Націй

(Лист із Женєви)

Давно вже не було такої бурхливої асамблеї Ліги Націй, як цього року. Головна точка це — прийняття совітів до Ліги Націй. З цією справою тільки в певній мірі може конкурувати «бомба міністра Бека», про що — іншим разом. Ні французька делегація, ні тим більше Літвінов ніяк не сподівалися зустрінути в Лізі Націй справжню опозицію, що в певній мірі ставила під загрозу можливість прийняття ССРСР. Був момент, коли не дуже то певні були прихильники цього прийняття, що мають більшість. Про те, щоб сама асамблея запросила совіти, вже після твердої позиції, яку зайняла Швейцарія, годі було думати. Але й 30 делегацій, які б приватне погодилися запросити Москву поставити свою кандидатуру, було нелегко знайти, бо навіть ті делегації, що під натиском великих держав погоджувалися голосувати за прийняття ССРСР, не хотіли їх запрошувати: нехай самі, мовляв, ставлять свою кандидатуру...

Друге велике утруднення полягало в тому, яка буде процедура прийняття. Нормально, згідно Пакту Ліги Націй, кандидатура нового члена Ліги розглядається в 6-й комісії асамблеї, що має встановити, чи задовольняє кандидат вимогам, які йому ставить Пакт. Прихильники Літвінова за всяку ціну хотіли цього уникнути, бо-ж Туреччину і Мексику, не кажучи вже про Німеччину, цих формальностей було позбавлено, коли вони вступали до Ліги. Але й тут сталася повна невдача. Між Літвіновим, що переїздив з одного села в Савої до другого, та п. Бенешем, головою Ради Ліги Націй, велися без перерви переговори, і в певні моменти навіть повставали сумніви, чи при цих умовах Москва захоче йти до Ліги. Але Москва погодилася увійти й через маленькі двері до Женєви... В цьому факті виявилось, в якій мірі Літвінову ходить про те, щоб ССРСР став членом Ліги. Очевидно, що нині перебірати Москві не доводиться.

Все-ж прихильники вступу Москви тишили себе думкою, що процедура розгляду кандидатури ССРСР в шостій комісії буде простою формальністю. Але й тут вони помилилися: велике засідання шостої комісії, що відбулося 17 вересня, перетворилося в суд над ССРСР. Ніколи, здається, ні одно засідання комісії Ліги Націй не притягало такої сили народу: всі делегати з'явилися майже в повному складі, сила членів секретаріату, журналістів і публіки по береги заповнили велику залу. Головував іспанський делегат Мадаріяга.

Першим говорить португальський міністр закордонних справ Кайро-да-Мата. Промова його гостро судить совіти, застерігає Лігу Націй проти її прийняття. Португальська делегація мала мужність разом з Швейцарією та Голандією голосувати проти прийняття совітів.

Але центром усього засідання, як і цілої сесії, була, натурально, промова швейцарського делегата Джузеппе Мотта, що не раз вже був головою Швейцарської Конфедерації. Це один з ветеранів Ліги Націй: від 1920 року і до нині він без перерви бере в ній участь. До голосу його звикли завжди прислухатися. Всім відомо, що це глибоко чесна, порядна людина, прекрасний адміністратор, політик і дипломат, глибоко відданий як своїй Швейцарії, так і ідеям демократії, права та справедливості. Мотта завжди був одною з найсимпатичніших і активних фігур Ліги Націй. Але ніколи значіння Мотта не підіймалося на таку височінь, як цього дня. Мотта прекрасний промовець, але знов таки ніколи ще не говорив він з таким піднесенням, переконанням, яке передавалося цілій салі, яке глибоко хвилювало всіх чесних людей і тяжко вражало тих, що йшли на компроміс із власним сумлінням. Переказувати цю промову не буду: гадаю, що український читач мусить пізнати її повністю. Ця промова є історичною.

Вперше так голосно й урочисто переведено було суд над совітським режимом. Вперше після 1920 року, і в цьому для нас полягає величезне значіння виступа Мотті, в Лізі Націй виразно було поставлено справу України і всіх поневолених народів ССРСР. За це велика подяка й слава швейцарському делегатові: в кількох реченнях зумів він сформулювати свою думку, і ці слова не раз доведеться нам згадувати і на них спиратися.

Справу України не розрішено! Справа України стоїть на порядку денному Ліги Націй і всі благородні люде співчують боротьбі України за своє визволення!

І в результаті Літвінов мусів центром своєї промови зробити національну справу, виправдуватися проти обвинувачень, що ССРСР гнітить нації, і виразно поставити Україну поруч з Росією, як дві ріжні і найбільші держави совітського союзу.

На це одержав Літвінов на другий-же день відповідь: уміщаючи його промову, «Journal de Genève» тут-же, на самому видному місці вмістив протест поневолених Москвою народів, текст якого український читач уже мусить знати повністю. Підписали його видатні представники Кавказу: п. Мір-Якуб, голова азербейджанської делегації; п. Чулік, був. голова парламенту горців Північного Кавказу; п. Чхенкелі, б. міністр Грузії в Парижі; від Туркестану підписав п. Чокаєв, делегат Туркестанського Національного Комітету, і за Україну — проф. О. Шульгин, в імені уряду УНР.

Цей протест звернув на себе загальну увагу в колах Ліги Націй. Аргументи листа давали репліку на промову п. Барту, але одночасно це вийшло дуже влучною і своєчасною відповіддю самому Літвінову.

II.

Однаке цим не можна обмежити оповідання про українську акцію в Женеві: ми почали з кінця, з результатів, натурально, виключно морального характеру, але все-ж, безперечно важливих. Почалось-же з того, що голові асамблеї делегат уряду УНР подав свого листа і мемуар про кандидатуру ССРСР та Україну. Цей лист і мемуар вже відомі читачеві «Тризуба», тому на цих документах довше спинятися не потрібуємо. Підкреслимо більше тільки його правничий характер і те, що вперше з такою різкістю було з'ясовано, як саме окуповано було Україну.

Важливо відмітити й те, що в цьому мемуарі уряд постійно міг посилатися на попередні свої акти. Зазначаючи, що він не визнає за большевиками права говорити в імені України, уряд цитує шість своїх заяв, зроблених на міжнародньому полі від 1922 до 1934 р. Коли б цих заяв не було, а так собі в 1934 р. купка українців заявила, що не визнає за большевицьким урядом права говорити в імені України, цих людей спитали б: «А де-ж ви були ці 15 років?»

Це наочно показує значіння постійності і неперервності існування і праці державного центру. Використано в мемуарі й інші виступи та заяви членів державного центру, а особливо резолюція про каторжний труд, винесена Унією для Ліги Націй в 1933 році.

Мемуар було розіслано всім делегатам і пресі при листах. В Женеві його відмітив Journal de Genève, так само Journal des Nations повністю надрукував лист проф. Шульгина, згадавши і про мемуар. Дуже тепло обізвалася на мемуар і лист Gazette de Lausanne. Трохи пізніше подали свій лист-протест проти прийняття до Ліги Націй совітів посолка Мілена Рудницька й посол О. Луцький (що на короткий час те-ж приїздив до Женеві) в імені Української Парламентарної Репрезентації. Вони окремо подали ще лист від Рятункового Комітету в справі голоду.

Представник державного центру міністр Шульгин і галицькі послі працювали в повному порозумінні. Посолка Рудницька і проф. Шульгин побували в рішучу хвилину разом у кількох делегацій і разом тако-ж гаряче дякували п. Мотт'ові.

Заява українських послів до польського сейму в справі кандидатури ССРСР була тако-ж відмічена в Journal de Genève. Надійшла і надходить далі сила українських протестів безпосереднє до генерального секретаря Ліги Націй на руки делегата уряду УНР.

Поруч працювали представники Грузії п. п. Гегечкорі та Шавішвілі. Ці спільні зусилля й сила побачень з ріжними делегатами не могли не звернути на себе уваги. Але все-ж не думаємо, щоб самі по собі могли вони мати такий відгомін, коли б нас не підтримала, як ніколи до того, швейцарська преса.

Journal de Genève вів гарячу боротьбу проти вступу ССРСР до Ліги Націй. І головним аргументом взяв той, що лежить і в основі мемуару нашого державного центру: Пакт Ліги Націй вимагає, щоб держави-кандидати до Ліги Націй управлялися вільно. А про вільне правління не може бути мови там, де Україна, Кавказ і Туркестан знаходяться в стані військової окупації. Таким чином прийняти ССРСР до Ліги Націй можна тільки порушивши пакт.

З особливою, підкресленою симпатією Journal de Genève, давній прихильник Грузії, на цей раз обороняв Україну. Директорові журналу Жанові Мартенові і його політичному редакторові п. Бріке належить від українців величезна подяка. З дня на день в цілій низці статей і заміток висували і мужнє обороняли вони нашу справу. Треба розуміти, яке значіння в Женеві і в світі має ця газета, щоб оцінити всю вагу цієї події.

III.

Вертаємося одначе до вступу совітів до Ліги Націй. Отже дебати в 6-ій комісії з порожньої формальности перетворилися в справжній суд над совітською владою.

До слів п. Мотт'и приєднався делегат Голандії, що те-ж голосував проти прийняття. Для нас дуже цікава промова канадійського делегата, який, не називаючи, правда, України, як такої, ставив вимогу, щоб совітська влада допустила міжнародну допомогу голодним, які в певних районах ССРСР тяжко страждають. Делегат додав, що Канада захищена в тому, щоб таким чином підтримати голодуючих, що мають велику кількість своїх родичів у Канаді. Так відгукнулася канадійська делегація на домагання як українців з Канади, так і українських делегатів у Женеві. Через два дні потім проф. Шульгин (пані Рудницька вже виїхала) особисто дякував голові делегації прем'єр-міністрам Канади Бенетові за цей гуманний виступ.

Але з усіх виступів на 6-ій комісії, після промови п. Мотт'и, найцікавішим і значнішим був виступ п. Барту, який мусів сказати довшу промову у відповідь швейцарському делегатові. Трудно йому — людині, що більше схиляється до правого крила, обороняти ССРСР. Барту властиво не дуже його й обороняв. Швейцарці, аргентинці, бельгійці говорили про шкоду, яку їх представництвом чи їх інтересам зробили большевики, як вони грабували, вбивали, сажали їх людей до в'язниць. Барту тільки додав: «А ви думаєте, нам немає на що жалітися? А гроші, що ми загубили навіки в Росії, а ті малі рантьєри Франції, яких ця влада матеріально знищила?» (загальний сміх на салі). Але «якобінські міністри не завжди бувають якобінцями» — нагадав Барту крилаті слова Мірабо. Мовляв, вони були розбішаками, а тепер «справилися». Що й казати, оборона слабка, яка дуже не сподобалася, звичайно, Літвінсу. Далі Барту говорив про значіння вступу большевиків для справи миру: «Вже, коли вони прийшли до Ліги Націй, не прийняти їх це

значить одкинути їх в табор, якого я тут не назву (себ-то до Німеччини), це значить кинути їх у розпач, спонукати на ріжні експеси».

На жаль, ніхто не міг заспокоїти папа міністра: тіи Бобіневікам нікуди, і саме тому, і тільки тому приходять вони до «імперіялістичної», ними зневаженої Ліги Націй. У Франції вже де-хто розуміє, що не совіти покинули німців, а німці совіти, бо у Берліні побачили, що 1) це союзник, на якого годі покладатися, так як в час небезпеки підведе обов'язково, бо воювати він не в стані, 2) ця дружба купується ціною страшного зросту комунізму у країні, який керується з Москви.

Можна тільки побажати новим співникам Москви, щоб вони це зрозуміли своєчасно і за це не дуже вже дорого заплатили.

Літвінов не ввійшов з триумфом до Ліги Націй, як то йому обіцяно. Пробрався він туди «з чорного ходу» і престиж совітів після судного дня в шостій комісії міг тільки зменшитися. Те, що й це прийняв Літвінов, найкраще свідчить, що, крім страху Москви перед Японією, існує ще й страх перед поневоленими народами ССРСР. У Москві твердо знають що, при першій-же можливості скинуть ненависне ярмо народи України, Кавказу й Туркестану.

Представники останніх, закінчуючи свій лист-протест, за який ми вище згадували, заявили, що, не дивлячися на прийняття ССРСР до Ліги Націй, вони своєї активності в Женеві не припинять. Демонстрації уходу, ляскання дверима — це ефектні жести, але «відсутній завжди винен». Це відчувають нині німці і, певно, й японці. Не на саму Лігу Націй, а на «оборонців прав народів», як це нотують представники поневолених народів, покладають вони надію; що може і в межах самої Ліги Націй вони зможуть добитися свого права. Колись казали в Женеві: — нічого зробити не можемо, бо Москва не з нами. Отже тепер вона член Ліги Націй. Чи й далі їй дозволено буде нищити Україну, Кавказ, Туркестан, всі поневолені народи, а може й саме московське населення?

Що буде далі, побачимо. Тим часом сконстатуємо, що в Лізі Націй пролунав твердий і авторитетний голос в нашу оборону, що до нього приєдналися й інші противники прийняття Москви (представники Голландії і Португалії). Отже невелика, але різка й виразна опозиція Москві вже є. А сама Москва, чи не подбас вона про збільшення цієї опозиції? Літвінов у своїй промові корадував уже свого хрещеного батька п. Барту, що вони зовсім од своїх принципів не одступили і одступати не збираються. Це, може, одинока правдива заява у цілій дсвгій промові Літвінова, що (завдяки ще неможливій англійській мові) так занудила асамблею. Принципам світової революції вони лишаються вірні. І коли безпосередня загроза війни на Далекому Сході мине, як розвернеться п. Літвінов у Женеві? Не треба забувати, що всі важливіші справи рішаються в Раді Ліги Націй, і рішаються одноголосно. Отже своїм вето Москва — постійний від нині член Ради — може засаботувати всю працю буржуазної Ліги, може сіяти розбрат між державами і з новою силою йти до своєї кінцевої мети — знищення сучасної цивілізації.

І Україна, й інші поневолені народи, кінець кінцем, не в Женеві, а на своїх просторах добудуть собі волю, скинувши в слушний час владу ворога. Але світ мусить знати про цю боротьбу, мусить її розуміти. Необхідно, щоб знайшлися люде й народи, що до нас поставляться з симпатією й вірою. Жаден народ, жадна держава не може тепер жити ізольованою. Тим більше не можливо створити нову державу, не маючи ґрунту в світі. Цей ґрунт закордоном уперто й послідоєне гіггетєрєляє уряд УНР. І сталося так, що саме в хвилию ефемерного триумфу світського союзу, якого з огидю приймали до Ліги Націй навіть його прихильники, симпатії світу зкеровано було до тих героїв, що боронять свою землю й свободу — до України, Грузії, до Кавказу й Туркестану.

Женевець.

Протест Української Парламентарної Репрезентації у Польщі проти прийняття СССР до Ліги Націй

Наводимо нижче зміст протесту проти прийняття ССРСР до Ліги Націй, поданого голові XV асамблеї Ліги Українською Парламентарною Репрезентацією у Польщі.

11 вересня 1934 року.

До Його Екселенції
Пана Сандлера, голови XV асамблеї Ліги Націй

Екселенціє !

В імені української групи послів і сенаторів польського сейму й сенату маємо честь звернути вашу увагу на наступне:

Загально відомо, що совітський союз робить старання, щоб увійти до Ліги Націй і що справа його прийняття буде обмірковуватися на одному з засідань асамблеї.

Будучи законними представниками західньої вітки українського народу, що, живучи по-за совітськими кордонами, має тому змогу вільно висловлювати свою думку, ми дозволяємо собі висловити наш погляд на цю справу.

Ми підкреслюємо наше глибоке переконання, що наш погляд цілком поділяють наші земляки у так званій Українській совітській республіці.

Український народ однодушно протестує проти прийняття совітів до Ліги Націй із наступних причин:

1) Совіти приєднали до себе незалежну Українську Державу не дивлячися на шалений опір, та тримають її під своєю владою при допомозі кривавих репресій. Тому ми не можемо визнати за совітським урядом права представляти український народ в Лізі Націй і перед цілим світом.

2) Совітський уряд на окупованих територіях вживає проти завойованого населення заходів, що зкеровані на немилосердне здушення кожного прояву національного життя. Після дозволу на короткий час розвитку українських інституцій з єдиною метою розбити спротив народу й обдурити світову публічну опінію, московський уряд приступив потім до жорстоких репресій проти всього, що носить національний характер. Наукові й культурні інституції зачинено або примушено їх відмовитися від свого національного характеру. Професорів, письменників, поетів та інших інтелігентів заарештовано або вислано, як рівно-ж і багато селян та робітників тільки тому, що вони є українцями. Ця політика денационалізації й знищення не обминула тако-ж і комуністів української національності. Досить для цього пригадати хоч би долю народнього комісара Скрипника або визначного письменника Хвильового, — обидва старі комуністи, — що змушені були через переслідування відібрати собі життя.

Але моральні страждання українського народу блідніють перед стражданнями фізичними, які приносить господарська політика совітів, що силкуються разом з тим ослабити й навіть знищити український народ.

3) Колективізація сільського господарства, запроваджена силою

зброї, знищила ціле господарство України, що було одним з тих, що найліпше розвивалися, й має своїм наслідком голод, розмірам якого трудно навіть вірити. Найпевніші дані, зібрані Рятунковим Комітетом голодаючих на Україні, вказують, що в 1932-1934 роках од голоду померло до 10 мільйонів душ. Приймаючи на увагу, що жнива цього року не перевищують 70 відс. року попереднього, боїмося, щоб цього року число жертв не подвоїлося. Треба підкреслити, що московський уряд при цій катастрофі не тільки нічого не робить, щоб запобігти нещастю, але навпаки — з політичних причин продовжує закордоном заперечувати саме існування голоду.

4) Ми дозволяємо собі звернути увагу Вашої Ексцеленції на той факт, що вся совіська політика, як зовнішня, так і внутрішня, знаходиться в повному противенстві з Пактом Ліги Націй і з його суттєвими ідеями. Тоді як в СССР ми бачимо повне знесення всіх національних прав та спроби цілковито знищити приєднані народи, III Інтернаціонал — послухна зброя совіського уряду — переслідує руйнівницькі цілі, метою яких є встановлення совіського режиму в цілому світі. Залишаючи збоку підступну боротьбу, що вів Комінтерн проти Ліги Націй і цілого цивілізованого світа під час усього свого існування, досить було б навести тут слова, сказані кілька тижнів тому тов. Ждановим в якості офіційного представника совіського уряду на інтернаціональному конгресі письменників-комуністів у Москві. «Місія совіської літератури заключається в тому, щоб зпричинитися до світової революції та до встановлення диктатури пролетаріату в цілому світі». Ці слова було виголошено саме в той мент, коли совіська дипломатія робила заходи для прийняття СССР до Ліги Націй. Тільки причинами зовнішньої непевності можна пояснити гадану зміну політики СССР, що, як слідує з вищенаведеного, переведеться виключно для зовнішнього вжитку.

Основаючися на зазначених вище фактах, маємо честь довести до відома Вашої Ексцеленції, що український народ, — не маючи можливости в тих умовах, в яких він перебуває, офіційно протестувати перед Лігою Націй проти прийняття свого гнобителя, — звертається обурений до цілого світу з своїми протестами через наше посередництво.

У випадку, коли все-ж питання прийняття совітів до Ліги Націй буде офіційно обмірковуватися, ми надіємося, що Висока Асамблея поставить совіському урядові вимогу переведення в життя конституції СССР і предоставлення українському народові права вільно собою розпоряджати.

Прийміть, Ексцеленціє, запевнення в нашій глибокій пошані

В імені Української Парламентарної Репрезентації у Польщі

О. Луцький, містоголова

Мілена Рудницька, посолка до сейму.

3 міжнароднього життя.

— До ситуації.

Як відомо, вступ большевиків до Ліги Націй мав бути лише преюдією до ширших комбінацій в площині європейської міжнародньої політики. Насамперед мусів бути зреалізований так званий східній, властиво північно-східній пакт, бо йому в сліди, як його продовження, мав іти пакт південно-східній. У першому з них приймали б участь — Германія, Польща, СССР, Чехословаччина та Балтійські держави, в

другому — Італія, Югославія, Греція, Болгарія, Румунія, Чехословачина, Угорщина та Австрія.

Ідея цих пактів наявно нав'язана спогадами про Локарнську згоду, що була одним із високих досягнень французької дипломатії. Як знаємо, Локарнська згода не внесла до сучасної їй європейської ситуації нічого нового. Вона лише ствердила те, що стояло в мирових договорах про кордони Германії з її західними сусідами, колишніми ворогами. Але завдяки Локарно, кордони ці придбали цілком реальну санкцію, бо вони ще раз були визнані, і на цей раз свідомо і з доброї волі, — навіть тими, на чий рахунок вони були встановлені договорами. На сторожі біля них, таким чином, стали не лише переможці, але й переможені, а до того ще гарантію за цю згоду взяла на себе могутня Англія — державою, що начеб-то від тих кордонів далека, але яка в них дуже заінтересована. Те саме північно та південно-східними актами малося на оці повторити в Європі Середній, а особливо на її сході, а гарантом всього того мала стати могутня Франція, що аналогічно з Англією що-до Локарно, була далекою від вказаних держав, але в сталості нових кордонів дуже заінтересованою.

Назовень — аналогія ніби то бездоганна, але внутрішнім своїм змістом пакт Локарнський цілком одмінний од вказаних вище східних пактів, що їх мали наподобити. З своїми новими західними кордонами німці замирилися дуже скорі після війни і, як здається, замирилися шире. Може тому, що уявили собі всю ілюзорність якого будь ближчого реваншу на заході, але замирилися. Цілком инакше стоїть справа в середині Європи та на її сході. Тут, як про це вже не раз згадувалося на цьому місці, кордонами, встановленими мировими договорами, не задоволені всі ті держави й народи, що вважають себе, — справедливо, чи ні, инша річ, — скривдженими внаслідок війни. Не можуть вони, як то сталося в Локарно, з доброї волі ствердити те, що мусіли зневолі підписати договори у Версалі, Тріаноні то-що. Тому то, ідея північно-східного пакту розвіялася в повітрі, як тільки було приступлено до його реалізації, тому то зникає зараз і гадка про пакт південно-східний, хоч реалізувати його ще начеб-то і не розпочинали. В Середній Європі та на її сході немає тих психологічних передумов, що потрібні були та які лягли в основу Локарнського пакту. Крім того, тут бракувало, — а може як раз тому й бракувало, — гарантії Англії, що від ближчої участі в цих справах досить холодно ухилилася.

Що йде на зміну отим пактам в дипломатичній площині? Преса говорить про франко-совітський союз, уявляючи його собі більш-менш в подібні історичного франко-російського союзу, що припинив свою чинність в час, коли большевики захопили до своїх рук владу в Петербурзі. З яких мотивів прагнуть до того заінтересовані сторони? Одна з польських газет пише з цього приводу:

Франція за всяку ціну хоче заховати свою гегемонію в Європі, а тому шукає скрізь собі союзників. Непокоючися тим, що Москва, раніше чи пізніше, може знову наблизитися до Германії, вона змагається затягти її до своєї орбіти. Взагалі, побоювання що-до німецького реваншу та бажання заховати сучасний стан річей в Європі є на сьогодні руководними принципами закордонної політики.

З свого боку совіти, як говорять цитована газета,

маючи над собою сталу загрозу в Азії, заінтересовані в тому, щоб мир в Європі був підтриманий та послаблені були ті держави, що, на випадок совітсько-японської війни, могли б тако-ж зачати з ними війну. Це, по-перше, Германія, що в голос говорить про німецьку колонізацію на східних просторах. А по-друге, совіти непокоїть зріст Польщі, що перетворюєть-

ся зараз у велику державу. Сопітські політики бояться, якби Польща в час японо-сопітської війни не вплинула на народи, що живуть по західних провінціях ССРСР, а тако-ж на Балтійські держави та на Румунію. Мова йде про білоруське та українське населення, якому Москва не довіряє. Тим і пояснюється те, що вона кидається в обійми Франції.

Характеристика мотивів, що тягнуть сторони до союзу, начеб-то мусить бути визнана правильною. Але чи той союз буде таки зреалізований? З зовнішнього боку, ніби, до цього нема перепон, але в європейській пресі ставляться до того з резервою, хоч і відомо, що в Женеві між міністрами Барту та Літвіновим зачалися вже пересправи що-до цього. Так, наприклад, в час коли писано ці рядки, в газетах з'явилися передані телеграфом уривки з статей англійських газет, що присвячено цьому питанню. Times, головний орган британської опінії, пише:

Про встановлення франко-сопітської кооперації, що наближалася б до військового союзу, не може бути й мови. По-перше, такий союз розходився б цілковито з женевським принципом, а по-друге, він ішов би всупереч Люкариському пакту, якому Франція надає велике значіння.

Daily Herald, з свого боку, вважає, що зараз дуже мало шансів на те, щоб союз той міг бути складений:

Літвінов, — стверджує лондонська газета, — переконався, що на випадок конфлікту на Далекому Сході Азії, Франція не вважає для себе можливим прийти з допомогою ССРСР. Французький посол в Токіо дав з цього приводу цілком означені завірення японському урядові. При таких умовах союз з Францією втрачає для Москви всякий політичний інтерес. Взагалі совіти переконалися, що французьке наближення до ССРСР — лише маневр, обрахований на ізоляцію Германії. А найголовніше для Москви те, що французькі фінансові кола не мають жадної охоти зорганізувати для ССРСР позичку, ні навіть дати їм довготермінові кредити. Особливе-ж значіння для цілої справи має та обстанина, що британська влада дала знати в Парижі, що складення франко-сопітського союзу зробило б дуже несприятливе вражіння в Лондоні.

Приблизно в такому самому тоні пишуть німецькі та інші газети. Англійська влада спростувала, що правда, звістку про свій виступ у Парижі, бо, мовляв, офіційно вона про це нічого й не знає, а як би й знала, то вважала б, що ніяково робити таку заяву. Але англійська опінія стоїть таки на тому, що далі якогось неформеного погодження французька дипломатія не піде по шляху наближення до сопітів.

Франко-сопітський союз таким чином, як здається, ще дуже далекий до реалізації, але вже сама думка про нього викликала чутки про цілком нове переорієнтовання багатьох держав і народів. Це ще однак лише чутки, не забарвлені якимись реальними рисами, а тому з тим до иншого разу.

Observer.

11 жовтня с. р., о годині 16, в четверту річницю смерти

Німфодори Методієвни ЛОТОЦЬКОЇ,

відбудеться панахида та посвячення пам'ятника на могилі святої пам'яті Небіщиці на Вольському кладовищі у Варшаві.

Хроніка

З життя укр. еміграції.

У Франції.

— Протест Головної Еміграційної Ради проти прийняття совітського союзу до Ліги Націй. Після блискучого виступу першого делегата Швейцарської Конфедерації п. Мотт'ї проти прийняття большевиків до Ліги Націй, Головна Еміграційна Рада надіслала до Ліги Націй телеграфічний протест такого змісту:

«Президентові Сандлерові, Ліга Націй, Женева. Українська Головна Еміграційна Рада, що об'єднує центральні організації українських емігрантів у 10 країнах, енергійно протестує проти допущення совітського союзу. Україна, мілітарно окупована, не припинить боротьби за свою свободу».

Разом з тим Головна Еміграційна Рада надіслала телеграму п. Мотт'ї з подякою за його благородний виступ на захист України:

«Президентові Мотт'ї. Палац уряду. Женева. Українська Головна Еміграційна Рада просить прийняти її поздоровлення й гарячу подяку за енергійний захист України і пригнічених народів».

— Свято Івана Франка в українській дитячій школі при Українській Громаді в Шалеті відбулося 26 серпня с. р.

О год. 11. п.-о. прот. І. Бриндан одслужив панахиду за спокій душі великого поета, на якій були присутні, крім шкільної дитвори, батьки та численне українське громадянство.

Після обіду, о год. 3, старан-

нями шкільної молоді влаштовано було святочну академію, в якій брали участь майже всі діти школи. Виконали діти декламації й співи, дуже добре заграли дитячу п'єсу «Каменярі» та гарно провели живий образ «Мойсей». Гучні оплески присутніх нагородили дітей за їх старання.

Достойно святкуючи пам'ять Івана Франка, наша шкільна молодь в Шалеті показала, що вона вміє шанувати великих борців за краще майбутнє України.

В Чехословаччині.

— Українське Об'єднання в Чехословаччині надіслало швейцарському делегатові до Ліги Націй п. Мотт'ї телеграму з подякою за його промову перед прийняттям большевиків до Ліги Націй, в якій він захищав Україну.

Протест канадійських українців

Союз Українців Самостійників у Канаді (Вінніпег) вислав 10 вересня до Ліги Націй телеграфічний протест проти прийняття совітського союзу до Ліги.

Як відповіла Фінляндія на прийняття ССРСР до Ліги Націй

Фінляндія завжди на кожному кроці зазначувала непримириме становище проти большевиків, називаючи їх одверто найбільшими шкідниками людства. Тому загальне здивовання виликало те, що між тими, що голосували за прийняття большевиків до Ліги Націй був тако-ж і представник Фінляндії. В самій Фінляндії викликало це велике обурення. На всіх будинках вищих шкіл в столичному місті Гельсінґфорсі вивісили прапори до половини

машту на знак жалоби. Водночас делегація молоді вищих шкіл зложила на руки прем'єра збірну заяву з протестом проти прийняття большевиків. Та не тільки високошкільна молодь протестує проти того, що фінляндський представник приглав свої руки до цього ганебного акту, яким прийнято большевиків до Ліги Націй, але тако-ж різні товариства і партії рішуче осуджують цей крок свого правительства. Деякі часописи навіть обвинувачують правительство в тім, що тим голосуванням за большевиків взяло воно на себе спів-відповідальність за безвинно пролиту кров мільйонів людей в ССРСР. Прем'єр старається виправдатись, що цей крок правительства продиктувала konieczність та що уряд з неменшою журбою, ніж молодь і ті протестуючі товариства, дбає за інтереси та честь Фінляндії.

«Український Бескид», 30. IX.

Голод і бунти на сов. Україні.

До 5 серпня с. р. на сов. Україні звільнено було внаслідок голоду від цілої глати натурою моторово-тракторним станціям 11.000 колхозів і частинне звіль-

нення дістали 8.000 колхозів (всього на сов. Україні є 39.000 колхозів). Разом з тим совітські чинники на сов. Україні вдалися з проханням до Москви про асигнування насіння для озимини і «продовольчих позик» для 7000 колхозів та 19.000 одноосібників.

Совітська комісія урожайності обрахсує, що в 15 районах Київщини, 18 Винниччини і в частині Одещини середня врожайність є яких 2-3 центнера на 1 гектар, озимих — 3-4-5 центн. В тих-же районах овес і ячмінь цілком вигоріли.

У зв'язку з неврожасм і відібранням від населення хліба большевиками, в багатьох місцевостях сов. України прийшло до аграрних заворушень. В Єлисаветградському районі при відібранні большевиками хліба у селян забито кілька комуністів, в тому числі голову комісії определения врожайності Шмулевича. На здушення заворушень виїжджав навіть Постишев, начальник ІПУ на Україні Балицький, наркомзем Паперний і прокурор Гамоліцький.

Голод на Україні не припинився і все говорить за те, що може він стати знову катастрофою.

Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі

й читальня при ній (41, rue de la Tour d'Auvergne, Paris 9)

відкрита в середу й четвер — 6-9 г., суботу — 4-8 і в неділю — 2-6.

При Бібліотеці Музей С. Петлюри.

В читальні 90 органів преси — журналів, газет, бюлстенів з різних країн, де живуть українці.

Книжки видаються додому: За читання 5 фр. у місяць (за одну книгу) і 25 фр. безпеки.

Коштом читача висилаються книги тако-ж і на провінцію.

Український Тиждень

тижневик у Празі, має від 1 вересня с. р. нову адресу, на яку рівно-ж належиться направляти й дописи для Українського Товариства Прихильників Книги в Празі.

Sumavská 16, Praha XII, Tchecoslovaquie.

Український Центральний Комітет у Польщі

закликає українське громадянство до підтримки українських шкіл і дитячих садків для дітей українських емігрантів у Польщі.

І найменші пожертви приймаються з великою подякою скрізь у відділах Українського Центрального Комітету та в самому Комітеті у Варшаві — *Ukrainiski Komitet Centralny, ul. Czerniakowska 204, m. 25. Warszawa.*

Українська Шкільна Рада у Франції

звертається до всього українського громадянства з проханням скласти пожертви на шкільний фонд для утримання існуючих і заснування нових українських шкіл у Франції.

Ласкаві пожертви проситься надсилати на адресу голови Шкільної Ради у Франції п.-о. прот. І. Бриндзана — *L'Archiprêtre H. B r e n d z a n, 7, rue Lhomond, Paris 5.*

Допоможіть збудувати захоронку

в Перемішлі для дітей українських емігрантів!

Грошей нам просити нема у кого, ніхто нам їх не дасть; ці гроші ми, емігранти, мусимо самі зібрати серед себе.

Не сміємо зволікати з цим! Даваймо ці гроші, даваймо їх як найскорше й як найбільше, це-ж гроші на майбутнє батьківщини, цих грошей вимагають у нас наші-ж діти, українські діти, вимагає сама Україна!

Жертводавці, що дадуть 50 зл., будуть вписані в пропам'ятну книгу добродіїв-фундаторів. Добродії-фундатори можуть задекларувати свої датки і надсилати їх частинами.

Жертви просимо надсилати на адреси:

У Польщі: 1) Головна Управа Українського Центрального Комітету в Польщі — *Warszawa, Czerniakowska 204, m. 25.* 2) *Skurat Petro — Przemyśl, Rynek 14. Księgarnia Nauk. T-wa im. Szewczenka.*

У Франції: *I. Rudicev — 41 rue de la Tour d'Auvergne, Paris 9.*
В Румунії: *H. Porochivsky — Bucuresti. Strada Delea Veche 45.*

Знати свою літературну мову — обов'язок кожного.

Вийшла нова книжка проф. д-ра Ів. Огієнка:

Словник місцевих слів, у літературній мові не вживаних

Ціна з пересилкою 1 зл. 50 гр. 156 стор.

Адреса: *Warszawa, ul. Stalowa, 25 m. 10.*

Українська Громада в Шалеті

влаштовує в суботу 13 жовтня с. р. свято для відзначення десятилітнього існування Громади.

Програма свята: 1) доповідь, 2) 4-та дія п'єси «Про що тирса шелестіла» під режисурою п. Шульги, 3) концерт хору під керуванням п. Ковгана. Початок о год. 8,30 веч.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», *chèque postal 898.50, Paris.*
Редагус — Комітет.

Адміністратор: Л. Косенко

Le Gérant: M-me Perdrizet.
